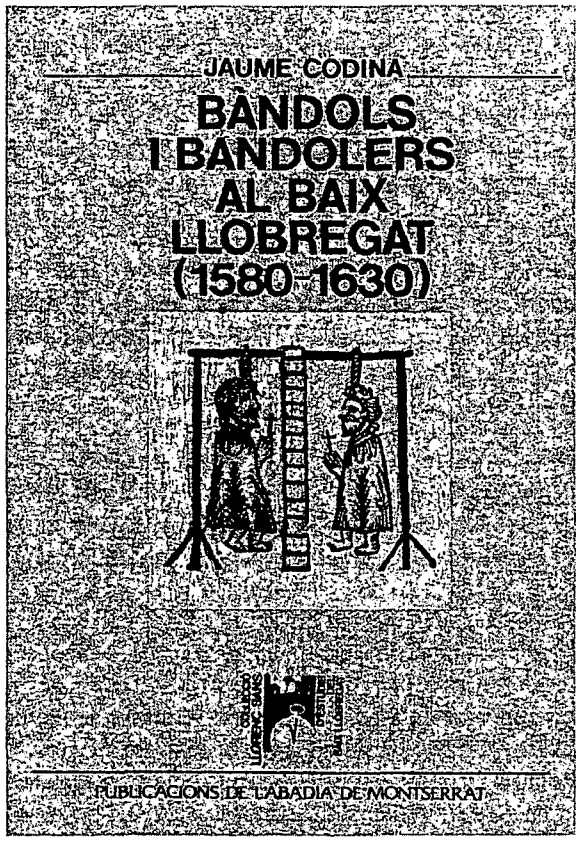
Jaume Codina Vilà

BÀNDOLS I BANDOLERS AL BAIX LLOBREGAT (1580-1630)

Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.

Xavier Gual Remirez
Carles Millàs Castellví

Ressenyes bibliogràfiques

El bandolerisme en la Catalunya moderna ha estat un factor estructural, força estudiat a nivell general -Joan Reglà, Joan Fuster, Núria Sales, Xavier Torres o Agustí Alcoberro-, però poc treballat a escala local i comarcal. Heus ací una excel·lent contribució a la coneixença del fet bandoler centrat en el cas particular del Baix Llobregat.

Jaume Codina estructura aquesta monografia en una introducció i tres grans unitats: bandolerisme, parcialitats i bandolerisme i parcialitats, presentades mitjançant set processos criminals -tres per al primer cas («Estat general sociodelictiu», «Bandolerisme popular» i «Bandolerisme eclesiàstic»), tres per al segon («El mercat impossible», «Qui va matar a Marianna Baudés?» i «L'avalot al carrer») i un per al darrer («Xit! D'això, no se'n parli!»). També mereixen atenció els vuit quadres estadístics que il·lustren els temes.

Voldríem destacar, inicialment, l'excepcional tasca de recerca i documentació dels processos civils i criminals que l'autor aporta, mitjançant l'anàlisi del seu propi fons documental i del buidat dels arxius següents: Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Històric Municipal de Barcelona, Arxiu Diocesà de Barcelona i, principalment, Arxiu del Palau i Arxiu Parroquial de Sant Boi.

El període estudiat per Jaume Codina, 1580-1630, correspondria a l'etapa de màxima conflictivitat social, que no l'única, que patí la comarca del Baix Llobregat, coincidint, alhora, amb la fase més accentuada de la immigració occitana.

El bandoler és la figura cabdal de l'estudi; un ésser desafiador de l'ordre establert, que viu a cavall de la legalitat i el crim; un producte del desordre social, del món alterat i delictiu característic de la societat de l'Antic Règim; un personatge conegut pels seus coetanis a través de l'ostentosa vestimenta que exhibia -capa vermella, capell amb ploma i vestit virolat o roig; un individu capaç d'accedir i de disposar d'armes amb les quals intimidar la població. És la figura que la literatura romàntica del segle passat ens ha embellit i mitificat, però que la historiografia recent ha qüestionat.

L'actuació dels bàndols i bandolers al Baix Llobregat és, per a Jaume Codina, quelcom diferent del bandolerisme senyorial de la Catalunya interior i pirinenca. Sembla deduir-se que la presència de les típiques bandositats dels nyerros i dels cadells a la comarca fou posterior al període esmentat. El bandolerisme baixllobregatí de finals del segle XVI i principis del XVII té un component més popular, més local; estava format per bandes de lladres de camí ral, amb un radi d'acció generalment limitat a la comarca, a la zona accessible a peu en un dia. Les partides eren constituïdes per un

nombre reduït de membres, gairebé sempre menys d'una dotzena, d'extracció social baixa, sobretot, assalariats amb mitjana d'edat per sota dels trenta anys i amb un clar predomini dels occitans.

Quant als motius que impulsen els joves a delinquir, a banda de la violència que impregnava aquesta societat i la manca de perspectives clares de treball i de supervivència, Jaume Codina aporta com a causa explicativa el desequilibri entre la població d'ambdós sexes, comprovada a la universitat de Sant Boi, on predomina amb escreix el nombre de dones. Possiblement, aquest desequilibri es fonamenta en l'entrada constant d'immigrants occitants en aquesta parròquia.

L'altra gran causa que mou els homes a bandolejar és el que Jaume Codina anomena el *mercat impossible*. És la causa estructural de la delinqüència que ve determinada per una agricultura estancada fins al segle XVIII, amb la pèrdua progressiva de la propietat pagesa a favor de la burgesia barcelonina. Una societat rural que comporta el pauperisme i, és clar, el bandolerisme.

El reforçament pràctic de les tesis de l'autor es fonamenta en els vuit quadres i en els set processos (classificats en els tres grups abans esmentats i seguint els següents criteris: si els protagonistes roben, bandolerisme; si es maten entre si, parcialitats, i si fan una cosa i l'altra, bàndols i parcialitats) que el llibre recull. La metodologia d'estudi segueix l'ordre següent: primer, una introducció general al tema; després, un preàmbul resum de presentació a cada procés, i, finalment, el text del procés respectiu -amb les particularitats de transcripció al català modern, llevat de la narració d'algun fet puntual, de simplificació dels passatges parcialment repetitius i d'eliminació dels passatges totalment repetitius.

A tall de conclusió, el bandolerisme estudiat en aquesta obra és bàsicament un fenomen popular, generat per la conjuntura de crisi general -demogràfica, econòmica i social. Es tracta, per a Jaume Codina, d'un esdeveniment autònom i, àdhuc, més notable i antic que les bandositats sociopolítiques i institucionals.